

Duurzaamheids- Ladder Zakelijke Evenementen

versie 1.1 - 18 november 2025

Colofon

Dit document beschrijft de Duurzaamheidsladder Zakelijke Evenementen (DLZE). DLZE is een hulpmiddel om zakelijke evenementen van +250 bezoekers fossielvrij, circulair en inclusief te maken. DLZE is (nog) niet certificeerbaar. DLZE kan worden toegepast in combinatie met een CO₂-calculatietool ter onderbouwing van de bereikte trede.

De DLZE is geschreven door:

Gerd-Jan Frijters (Green Events Nederland)

Lyke Poortvliet (Green Events Nederland)

Laura van der Voort (Green Events Nederland)

Ontwerp

luise.world

Contact

Green Events Nederland

www.greenevents.nl

info@greenevents.nl

Deze eerste versie is ontwikkeld door:

THE GROUNDBREAKERS
brand experience agency

De ontwikkeling van deze eerste versie is mogelijk gemaakt door het Be-Future initiatief, een Europese subsidie voor positieve verandering in de Meetings, Incentives, Conferences & Exhibitions (MICE)-sector in heel Europa.

Met inhoudelijke bijdragen van

& Lars Sørensen.

Het intellectuele eigendom van DLZE volgens het Creative Commons Principe, ligt bij Green Events Nederland. DLZE mag niet worden gebruikt voor commerciële toepassingen, tenzij met toestemming van Green Events Nederland.

Inhoudsopgave

Introductie	4
Toepassing DLZE	5
De Vijf Treden	6
Voor wie & hoe te gebruiken?	7
Ecologische thema's	9
Energie	10
Transport en Reizen	12
Materialen	14
Flora en Fauna	16
Water en Sanitatie	18
Eten en Drinken	20
Sociale thema's	22
Veiligheid en Gezondheid	23
Diversiteit, Gelijkwaardigheid en Inclusie	25
Toegankelijkheid	27
Governance thema's	30
Mindset en Organisatie	31
Strategie en Organisatie	33
Meten en Rapporteren	35
Communicatie en Handprint	37
Bronnen	39

Introductie

De Duurzaamheidsladder Zakelijke Evenementen (DLZE) is ontwikkeld voor de Nederlandse zakelijke evenementenbranche en biedt organisatoren, opdrachtgevers, locaties, partners en leveranciers een gezamenlijk kader om de hele keten te verduurzamen. Het model richt zich op ecologische, sociale en governance-thema's (ESG) en biedt een concreet en stapsgewijs handelingsperspectief. DLZE helpt versnippering van duurzaamheidskaders te overbruggen en ondersteunt organisaties bij het meten en verbeteren van hun prestaties.

Bronnen en kaders

DLZE is gebaseerd op nationale en internationale bronnen zoals wet- en regelgeving, duurzaamheidscriteria en normen. Het sluit aan bij onder andere het Klimaatakkoord van Parijs, de VN Sustainable Development Goals (SDG's), relevante VN-verdragen, de Europese Green Deal en internationale begrippen als ESG, PPP en CSR/MVO. Achterin dit document staat een overzicht van de gebruikte bronnen.

Toepassing DLZE

DLZE is een integraal model met 5 treden van volwassenheid. Iedere trede bevat concrete criteria per ESG-thema, waarmee organisaties hun prestaties kunnen meten, verbeteren en rapporteren. De ladder biedt ook voorbeeldmaatregelen en meetindicatoren per thema. Organisaties bepalen hun Trede door criteria stap voor stap te doorlopen. Wanneer niet aan alle criteria van een trede wordt voldaan, geldt de hoogste trede waarbij dit wél het geval is.

Zakelijk evenement

Zakelijke evenementen zijn georganiseerde bijeenkomsten of activiteiten die gericht zijn op professionele doeleinden. Voorbeelden zijn conferenties, seminars, netwerkbijeenkomsten, beurzen, personeelsbijeenkomsten en bedrijfspresentaties. Zakelijke evenementen kunnen zowel intern als extern gericht zijn in opdracht van bedrijven, organisaties of overheden. Interne evenementen zijn bedoeld voor medewerkers van een bedrijf, terwijl externe evenementen gericht zijn op klanten, partners of het grote publiek.

DLZE voor een organisator (of opdrachtgever)

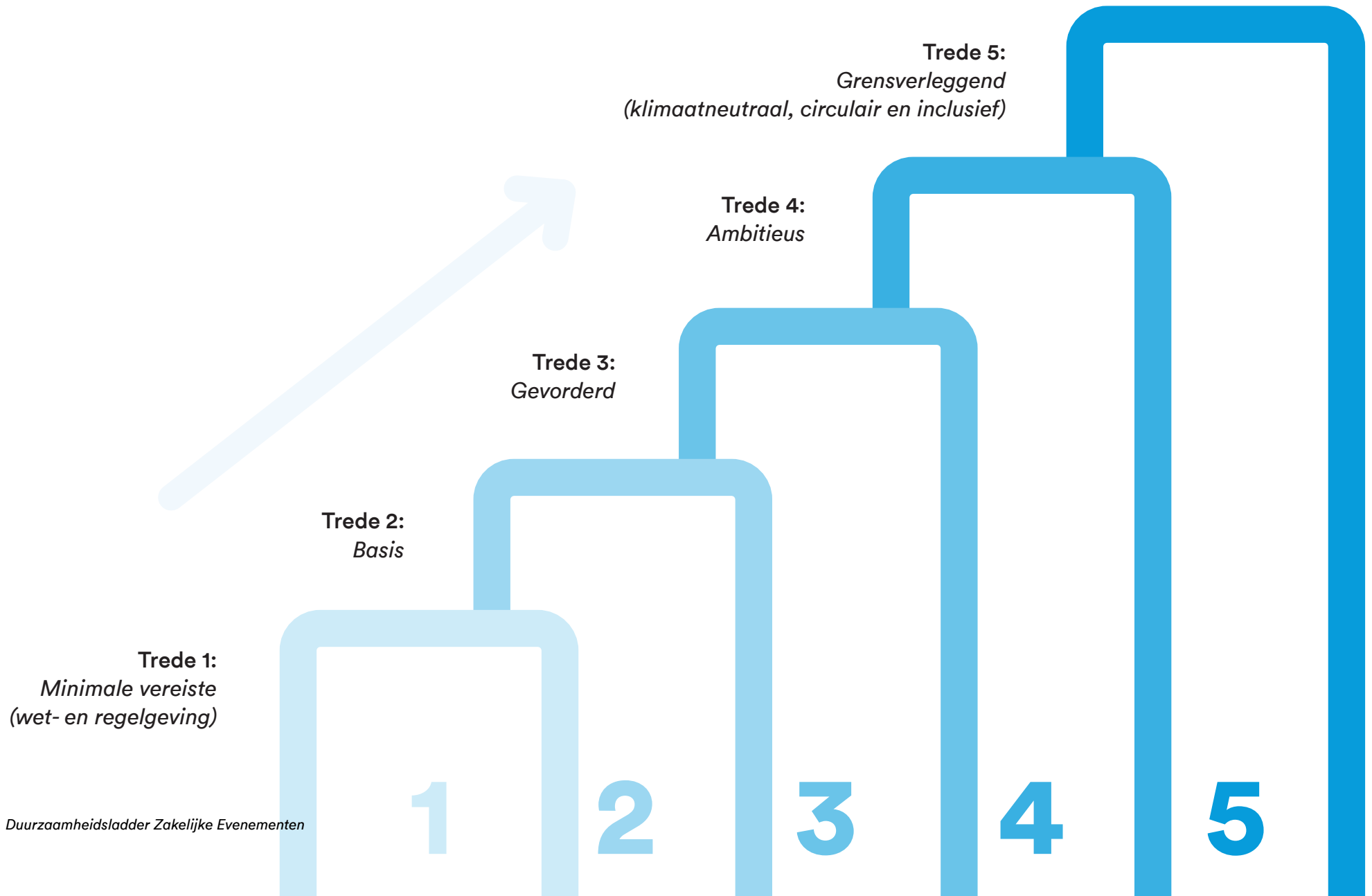
DLZE kan voor een organisator (of opdrachtgever) een leidraad zijn voor het vaststellen van de ESG prestaties van een evenement (nulmeting, impactmeting), en voor het ontwikkelen van een ESG strategie of actieplan met meetbare doelen. DLZE kan ook een toetsingskader zijn voor het zakelijk evenement of activatie.

DLZE voor een evenementenlocatie

DLZE kan voor een eventlocatie een leidraad zijn voor het ontwikkelen van een strategie en actieplan met meetbare doelen om hoger te presteren op de verschillende ESG thema's in de ladder.

DLZE voor een leverancier & partner: DLZE kan voor leveranciers en partners ter inspiratie dienen om een eigen ESG strategie te ontwikkelen en om beter aan te sluiten bij de ESG criteria van bureaus & opdrachtgevers. In sommige gevallen is er geen professionele evenementenlocatie, in dat geval ziet de organisator toe op de maatregelen.

De Vijf Treden

Voor wie & hoe te gebruiken?

DLZE is geschreven vanuit het oogpunt van de organiserende partij van één evenement. Dit kan een bureau of opdrachtgever zijn. De 13 thema's zijn verdeeld onder de Ecologische thema's, dan de Sociale en tenslotte de Governance thema's. Governance is de manier waarop de organisatie bestuurd wordt op ecologische en sociale aspecten, welke gedragscodes worden toegepast en de manier waarop toezicht is geregeld. Het rapporteren van ESG resultaten hoort hier ook bij.

	Trede 1	Trede 2	Trede 3	Trede 4	Trede 5
Criteria organisator	Zie criteria evenementenlocatie. WCAG 2.1 en 2.2 eisen voor jouw informatie.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Het programma is voor tenminste nog één vorm van beperking toegankelijk. Dit is duidelijk meegenomen in de online communicatie.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Het programma is voor tenminste nog twee vormen van beperking toegankelijk.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Het programma is voor tenminste nog drie vormen van beperking toegankelijk.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Het programma is voor tenminste nog vier vormen van beperking toegankelijk.
Criteria evenementenlocatie	Locatie is toegankelijk voor rolstoelgebruikers (indien niet: i.o.m. organisatie oplossing bieden). Toegankelijkheid en evacuatie van mensen met een beperking meenemen in calamiteitenplan en veiligheidsinformatie. Noodprocedures toegankelijk voor mensen met beperking. Digitale informatie voorziening(en) toegankelijk volgens de WCAG 2.1 AA en 2.2 richtlijnen (websites, apps, nieuwsbrief en social media). Inrichting gebouwen volgens NEN 9100 en NEN-EN 17216.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 2 maatregelen genomen. Toegankelijk voor tenminste nog 1 andere beperking, duidelijk meegenomen in de communicatie. Contactpersoon toegankelijkheid aangewezen. De organisatie is goed bereikbaar voor (aan)vragen en zet zich in om snel te faciliteren. Basismaatregelen voor toegankelijkheid(n) communicatie, locatie en programma. Toegankelijkheidsinformatie is digitaal toegankelijk, uitgebreid, gespecificeerd en snel vindbaar.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 3 maatregelen genomen. Toegankelijk voor tenminste nog 2 andere beperkingen, duidelijk meegenomen in de communicatie. Toetsing en waarborging van het complete proces van toegankelijkheid door een ervaringsdeskundige of belangenvereniging van de betreffende beperking.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 4 maatregelen genomen. Toegankelijk voor tenminste nog 3 andere beperkingen, duidelijk meegenomen in de communicatie. De organisatie neemt persoonlijk contact op bij op-mat hulpvragen van mensen met een beperking.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Toegankelijk voor tenminste nog 4 andere beperkingen, duidelijk meegenomen in de communicatie.
Meten	• Digitale informatie voldoet aan WCAG 2.1 AA en 2.2 (%). • Rolstoeltoegankelijkheid.	• Informatie beschikbaar.	• Aantal mensen met beperking (n). • Aantal vragen voor gebruik van toegankelijke faciliteiten (n).	• Kwalitatief onderzoek naar ervaringen onder bezoekers met beperking (cijfer).	
Voorbeeld maatregelen <i>zie ook volgende pagina met aandachtspunten.</i>	• Kennis opdoen via genomene bronnen toegankelijkheid. • Toegankelijkheidsverklaring op basis van toegankelijkheidsonderzoek. • Informatie delen over toegankelijke faciliteiten.	• Informatieve toegankelijkheid. • Uitnodiging en event informatie in begrijpelijke taal (B1 taalniveau), aangevuld met lustervertaling of visuele weergave. • Toegankelijkheid meenemen in leveranciers. • E-mailadres instellen om vragen te stellen over toegankelijkheid, (geen infof gebruiken i.v.m. AVG). • Ervaringsdeskundigen (betaald) inzetten bij toetsing op toegankelijkheid. • Toegankelijkheidsschouw door organisatie met kennis van evenementen en toegankelijkheid. • Kijkplatform voor podium met vrije zichtlijnen. • Normaliseren van beperkingen via content naar buiten toe.	• Faciliteren mensen met hulpvragen (ruimere plek, waterbak). • Telefoonnummer voor bezoekers met een beperking voor contact op de dag zelf. • Goed herkenbare en toegankelijke gastmedewerkers. • Livestream voor mensen thuis. • Proactief vragen artiesten, sprekers over drempels wegnemen of faciliteren om toegankelijker te zijn voor hen. • Proactief delen van informatie over gebarentekst of andere communicatiemiddelen. • Proactief vragen naar wat een bezoeker met beperking nodig heeft bij aankomen. • Een (politie)bandje voor mensen die mogelijk ondersteuning of faciliteiten nodig hebben, herkenbaar voor beveiliging, eventteam en crew.	• Samenwerken met een (zorg) organisatie om mensen met een beperking mee te laten werken als vrijwilliger zoals Superkracht, Superhelden. • Positieve en negatieve ervaringen delen. • Uitvragen bij leveranciers en partners of er mensen met een beperking werkzaam zijn, en of de organisatie drempels kan wegnemen of maatregelen kan nemen. • Actief samenwerken met leveranciers met sociale impact, denk hierbij aan eten, merchandise en services.	

Criteria

Ieder thema is uitgewerkt in een aantal criteria. Sommige zijn specifiek voor de evenementenlocatie (bijvoorbeeld energieverbruik, energielabel of watergebruik). Andere criteria zijn specifiek voor leveranciers (goederenvervoer, catering). Voor die criteria kun je leveranciers of partners om informatie vragen. Een thema als 'Mindset en organisatiecultuur' is van toepassing voor de organisatie(s) achter het evenement. Kortom, DLZE is bedoeld voor het verduurzamen van een zakelijk evenement – maar dat kan niet zonder samenwerking. Je kijkt hierbij naar het hele proces, dus van voorbereiding, pre productie, opbouw, evenement, afbraak. Het is raadzaam om doelstellingen en de taakverdeling hierin op te nemen in overeenkomsten tussen partijen.

Meten

De tweede rij in ieder thema geeft aan wat je kan/moet meten. Meten is nodig om te kunnen bepalen op welke Trede je staat. Meten kan betekenen het bijhouden kwantitatieve data (dBA, km, liter, kg, ha, kWh, m3, Gigabyte), aantallen, scores (rapportcijfer), beoordelingen (rood/geel/groen) of berekeningen (bijvoorbeeld van CO₂e emissies of percentages). Het kan nodig zijn om een datacollectieplan te maken, waarin je vastlegt wie, waar, wanneer, hoe, welke data verzamelt, aanlevert en vastlegt.

Voorbeeldmaatregelen

De derde rij in ieder thema geeft voorbeeldmaatregelen. Deze zijn te beschouwen als gangbare oplossingen om aan een criterium te voldoen. Hiertoe behoren ook best practices en innovaties. Als in een criterium staat 'minimaal x maatregelen' dan wordt bedoeld 'minimaal x maatregelen uit de rij voorbeeldmaatregelen'. Je mag ook voorbeeldmaatregelen uit een hogere Trede nemen. Voorbeeldmaatregelen uit een lagere Trede mag ook, mits ze niet conflicteren met de criteria. Trede 4 en 5 zijn voor de koplopers. De voorbeeldmaatregelen zijn gerangschikt, de makkelijkste (in tijd, geld) bovenaan.

Voor wie & hoe te gebruiken?

Trede bepalen

Bepaal je Trede door alle criteria door te nemen. Begin bij Trede 1. Deze bevat wettelijke verplichtingen en sectorafspraken. Je gaat dan door naar Trede 2: voldoe je aan alle criteria? Dan ga je door naar Trede 3, enzovoort. Zodra je niet volledig aan alle criteria van een Trede voldoet, ga dan terug naar de vorige Trede waar je wél aan alle criteria voldoet. Loop dit proces voor elk thema door voor een totaaloverzicht. Het is raadzaam om altijd naar de hogere Treden te kijken om inzicht te krijgen welke stappen nodig zijn om daar te komen. Disclaimer: soms is een thema of een criterium niet van toepassing.

Cumulatief model

DLZE is een cumulatief model, waarbij Trede 1 de wettelijke verplichtingen en sectorafspraken beschrijft. Trede 2 beschrijft extra stappen boven op Trede 1, enzovoort. Een criterium is een minimumvereiste. Als een criterium een % of een absolute waarde bevat, betekent dit altijd een minimumwaarde.

Basisjaar

Als het criterium een % bevat, vergelijk dit dan met een basisjaar. Kies bijvoorbeeld het jaar waarin je voor het eerst data verzamelde of een jaar zonder maatregelen. Als je nog geen data hebt, maak dan een schatting van het basisjaar.

Certificaat of certificering

Sommige criteria of voorbeeldmaatregelen bevatten de term certificaat of certificering. Hieronder wordt verstaan een certificering onder een ISO norm of een certificaat, opgenomen in de keurmerkwijzer van Milieucentraal. Onder de nieuwe Europese Green Claims Directive moet greenwashing voorkomen worden.

Belanghebbenden en scopes

In de DLZE kom je verschillende groepen van belanghebbenden tegen, bijvoorbeeld 'eigen organisatie', 'crew', of 'bezoekers'. Deze indeling is gekoppeld aan het Greenhouse Gas Protocol (GHG), ontwikkeld zodat CO₂e emissies in de hele wereld op dezelfde manier gemeten en gerapporteerd worden. CO₂e emissies zijn ingedeeld in 3 categorieën (scopes):

- **Scope 1:** Directe emissies door eigen organisatie. De eigen organisatie bestaat bijvoorbeeld uit het productieproces, eigen gebouwen, eigen vervoermiddelen, eigen materieel, eigen personeel, crew of vrijwilligers.
- **Scope 2:** Indirecte emissies door eigen organisatie door inkoop van energie of warmte. Ook gehuurde generatoren of batterijen horen hierbij.
- **Scope 3:** Indirecte emissies in de keten zitten aan de inkoopkant, bij leveranciers, transport en reizen of eten en drinken. Indirecte emissies zitten ook in de aangeboden diensten, artiesten/ sprekers en bezoekers.

Deze indeling is natuurlijk niet alleen toepasbaar op CO₂e emissies maar ook op andere vormen van milieu impact zoals toxiciteit, verzuring, landgebruik, ontbossing, fijnstof, synthetische deeltjes, stikstofdepositie, zeldzame metalen, watergebruik, ozon, geluidsoverlast en impact op biodiversiteit.

Ecologische thema's

Energie

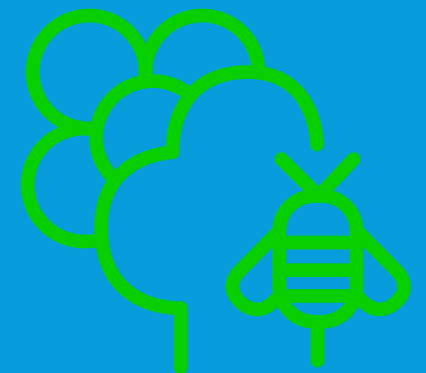
Transport en Reizen

Materialen

Flora en Fauna

Water en Sanitatie

Eten en Drinken

Energie

Het gebruik van energie leidt vaak tot schadelijke emissie. Om deze schadelijke uitstoot te beperken kan je minder energie gaan gebruiken, op je evenement zelf duurzame energie opwekken of via bijvoorbeeld een netaansluiting extern duurzaam opgewekte energie gebruiken.

Basisprincipe: De Trias Energetica voorkeursvolgorde is van toepassing, dus eerst minimaliseren van het energieverbruik, dan hernieuwbare energie of energie uit reststromen gebruiken. Als je toch nog eindige (fossiele) energie gebruikt, dan zo efficiënt mogelijk. De Europese doelstelling voor 2030 is een besparing van energieverbruik van 11,7% ten opzichte van 2020. Energie uit hernieuwbare bronnen veroorzaakt weinig of geen broeikasgasemissies en brengt de energiebehoeften en het klimaat van toekomstige generaties niet in gevaar. Hoewel deze hernieuwbare energiebronnen de behoefte aan fossiele brandstoffen verminderen of zelfs helemaal voorkomen, zijn voor de productie en opslag van elektriciteit schaarse natuurlijke hulpbronnen nodig die een negatieve impact op biodiversiteit kunnen hebben.

De volgende energiebronnen worden **niet** gerekend tot duurzame hernieuwbare opties, slechts als tijdelijke oplossingen met minder fossiele CO₂e uitstoot:

- kernenergie (niet hernieuwbaar)
- energie op basis van biomassa, bijvoorbeeld Hydrotreated Vegetable Oil (HVO) wel hernieuwbaar maar niet toekomstbestendig, 2e generatie biobrandstoffen zijn iets minder schadelijk want concurreren niet met voedselvoorziening
- waterkracht boven de 10 MW (schade voor biodiversiteit en sociale schade).

© Lorentz Works, 2025

Wetgeving en normen: Klimaatwet en Klimaatakkoord. Energy Efficiency Directive (EED) en Energiebesparingsplicht, Erkende Maatregelenlijst (EML), GHG Protocol. Energiewet. PGS 37-1 (energie opslagsystemen), EN 16247-1, ISO 50001 voor energiemangement.

Handhaving Trede 1: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Inspectie leefomgeving en transport (ILT), Omgevingsdienst.

Energie

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevoerd	Trede 4 ambitieu	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator	Bijdragen aan het verminderen van energieverbruik (<u>algemene energiebesparingsplicht</u>). Zie criteria evenementenlocatie.				
Criteria evenementenlocatie	Energie label E voor bestaande gebouwen. <u>BENG</u> eisen voor nieuwbouw. Zonnepanelen bij dakoppervlak > 2.000m2. 100% LED verlichting. <u>EPA-U energie label</u> voor gebouwen (vanaf 500 m2). <u>EML rapportage</u> voor organisaties die meer dan 25.000 m3 gas (eq) en/ of 50.000 kWh verbruiken.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Energie label C 50% hernieuwbare elektriciteit	Alle criteria van vorige trede(n), en: Plan voor 10% energiebesparing (totaal elektra, gas in kJ) van het totale verbruik van gebouwen, productie, etc. Energie label B voor gebouwen. 100% hernieuwbare elektriciteit Dieselaggregaten alleen op HVO100 als brandstof of vergelijkbaar.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Plan voor 15% energiebesparing t.o.v. basisjaar (kJ). Energie label A voor gebouwen. 100% van het gas af. Geen inzet van aggregaten, ook niet op HVO.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Plan voor 20% energiebesparing t.o.v. basisjaar (kJ). Energie label A+ t/m A+++++ voor je gebouwen.
Meten	- Data energie voor EED rapportage. - Data energie voor EML rapportage. - Verzamel activiteitgebonden data en energiebesparende maatregelen bij de locatie.	Verbruik op locatie: - Stroomverbruik (kWh). - Gasverbruik (m3). - Inkoop groene energie (%). Digitale impact: - Opgeslagen data (Gigabyte). - Datatransmissie (Gigabyte).	- CO₂e emissies door energieverbruik (scope 1 en 2) (kg). - CO₂e emissies per bezoeker (kg). - Door batterijen geleverd (kWh). - Zelf opgewekt (kWh).		
Voorbeeld maatregelen		Afschakelschema's licht, koeling, afzuiging, verwarming, stand-by stand.	- Overleg met belanghebbenden om energieverbruik te verminderen. - Beleid voor energieverbruik ICT website, mailings, zoekopdrachten, servers en cloud opslag, bijvoorbeeld met <u>digitale etikette tool</u>. - Duurzaam digitaal. - Energiezuinige inhuur apparatuur.	- Standaard groene zoekmachine (bijvoorbeeld Ecosia). - Beleid AI gebruik. - Intensieve samenwerking voor energiereductie en hernieuwbare energie met belanghebbenden.	Energie budgetten per discipline.

Transport en Reizen

Bij het organiseren van een evenement komen veel vervoersbewegingen van mensen en goederen kijken. Vanwege de grote aantallen, is de impact van al die vervoersbewegingen verantwoordelijk voor een zeer groot aandeel in de totale milieu impact van het evenement.

Basisprincipe: Focus op het zoveel mogelijk voorkomen en vermindering van reis- en transportbewegingen (reisafstand) door slimme locatiekeuze, planning, lichtere materialen en programmering. Pas voor reizen de STOMP volgorde toe (Eerst Stappen, dan Trappen, Openbaar Vervoer, Mobility as a Service (MaaS) en Personenauto's). Voor transport door leveranciers geldt, na het basisprincipe van voorkomen en verminderen van transport, het kiezen voor meer duurzame (of fossielvrije) transport opties. Dit is ook van toepassing voor (bouw) materieel op locatie zoals hoogwerkers of gators.

Duurzame (of fossielvrije) reisopties zijn: lopen, fietsen, openbaar vervoer, elektrisch vervoer of aangedreven met 2e generatie biobrandstof (als tussenoplossing omdat dit wel hernieuwbare brandstof is maar niet toekomstbestendig, bijvoorbeeld door concurrentie met de voedselvoorziening).

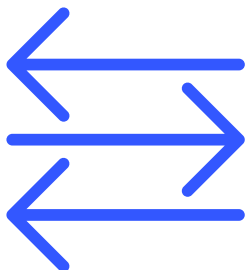
© Dario Bronnimann, 2024

Wetgeving en normen: [Besluit CO₂-reductie werkgebonden personenmobiliteit](#), [Wet luchtvaart](#) en [Besluit luchtverkeer](#) (o.a. Gebruik luchtballonnen en drones, minimaal 6% SAF bij kerosine mengen (voorstel Europa is 14%). [Klimaatakkoord](#) (o.a. 75% van goederentransport in 2030 via spoor of water). [Zero-emissie zones](#).

Handhaving Trede 1: Ministerie I&W, Omgevingsdienst, Gemeente, ANPR.

Transport en Reizen

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator	Zero emissie wetgeving in 30 steden vanaf 2025: Rapporteren reiskilometers en transportmiddel eventteam en crew (km) vanaf 100 medewerkers aan aan RVO.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Stimuleren van fossielvrij reizen door eventteam, crew, sprekers en bezoekers.	Alle criteria van vorige trede(n), en: 15% fossielvrij reizen bezoekers en artiesten, sprekers. Mobiliteitsplan fossielvrij reizen en transport, opgesteld samen met leveranciers.	Alle criteria van vorige trede(n), en: 75% fossielvrij reizen door inhuur personeel voor het evenement. 25% fossielvrij reizen bezoekers en artiesten, sprekers. 25% fossielvrij transport door leveranciers (ook bouwmaterieel).	Alle criteria van vorige trede(n), en: 100% fossielvrij reizen door inhuur personeel voor het evenement. 50% fossielvrij reizen bezoekers, artiesten, sprekers. 50% fossielvrij transport door leveranciers (ook bouwmaterieel).
Criteria evenementenlocatie	Criteria voor fossielvrij transport en reizen gelden ook voor medewerkers en leveranciers van de evenementenlocatie.				
Meten	Reiskilometers en transportmiddel eventteam en crew (km).	- Reiskilometers en transportmiddel partners en leveranciers (km). - Reiskilometers en transportmiddel bezoekers (km). - Reiskilometers en transportmiddel artiesten en sprekers (km). - Hotelovernachtingen (n).	- Fossielvrij reizen eventteam en crew (%). - Fossielvrij transport partners en leveranciers (%). - Fossielvrij reizen bezoekers (%). - Fossielvrij reizen artiesten, sprekers (%). - CO₂e emissies door transport en reizen per doelgroep en per bezoeker, inclusief hotelovernachtingen.		
Voorbeeld maatregelen	Check laadpunten met hernieuwbare energie of openbare laadpunten. Denk ook aan laadvoorzieningen voor vrachtvervoer.	- Voorkeur voor lokale leveranciers (binnen 50 km afstand). - Ontmoedigen reizen en leveringen met 'fossiele' auto's, tenminste carpoolen. - Parkeerdeclaratiebeleid - App voor bezoekers aanbieden om te carpoolen, zoals BlaBlaCar of Slinger. - Niet-vliegen-beleid onder 500/750 km of < 8 uur reizen met OV.	- Voorkeur voor lokale artiesten en sprekers (binnen 200 km afstand). - Geen autokosten meer vergoeden. - Standaard een zakelijke OV kaart, fiets of elektrische dienstvoertuig voor eventteam, crew. - Ontmoedigend parkeerbeleid. (Bouw)materieel elektrisch of op HVO.	- Samenwerken groen taxibedrijf (elektrisch of waterstof). - Check oplaadpunten voor elektrische fietsen. - Intensieve samenwerking voor fossielvrij transport en reizen, ook voor artiesten, sprekers, leveranciers. - Faciliteren fossielvrij vervoer voor bezoekers (fiets, looproutes, fietsparkeerplaats, positieve incentives).	Innovaties rond transport en reizen gedeeld met de sector.

Materialen

Overmatig grondstoffengebruik leidt onder andere tot uitstoot van emissies, bodem- en waterverontreiniging en ontbossing. Dit vraagt om een andere aanpak: van 'take, make, waste' naar een circulair systeem waarin producten en materialen worden hergebruikt met zo min mogelijk schadelijke impact op het milieu.

Basisprincipe: In een circulaire economie bestaat bijna geen afval of vervuiling en worden grondstoffen steeds opnieuw gebruikt (Rijksoverheid). Circulaire economie is een model van productie en consumptie, waarbij bestaande materialen en producten zo lang mogelijk worden gedeeld, verhuurd, hergebruikt, hersteld, opgeknapt en gerecycleerd om meer waarde te creëren. Op deze manier wordt de levenscyclus van producten uitgebreid.

Het belangrijkste instrument binnen de circulaire economie in de gebruiksfase is de R-ladder, deze is weer gebaseerd op de ladder van Lansink uit 1979. Over het algemeen geldt: hoe hoger op de ladder, hoe beter. De uitgebreide versie heeft de stappen: Refuse, Rethink, Reduce, Reuse, Repair, Refurbish, Remanufacture, Repurpose, Recycle, Recover.

De kortste versie komt hierop neer:

1. Refuse
2. Reuse
3. Recycle

© Pawel Czerwinsky, 2024

Wetgeving en normen: ESRS E5, Grondstoffenakkoord. Van afval naar grondstof (VANG). Landelijk Afvalbeheerplan (LAP3). PGS reeks gevaarlijke stoffen. Besluit en Regeling kunststofproducten voor eenmalig gebruik en SUP regeling. Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid (UPV) en recht op reparatie. ISO 55001 voor asset management.

Handhaving Trede 1: Ministerie I&W, Inspectie leefomgeving en transport (ILT).

Materialen

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator	Algemene verplichting: bijdragen aan 50% vermindering van gebruik van primaire grondstoffen. Bijdragen aan terugbrengen van de hoeveelheid verpakkingen in kg (PPWR). SUP regeling: herbruikbare bekertjes en servies.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Zoveel mogelijk productie materialen hergebruiken.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 25% van de materialen (decor, props, inrichting, productie) hergebruiken. Minimaal 25% van ingekochte materialen zijn circulair ingekocht. (hergebruikt of van gerecycled materiaal).	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 50% van de materialen hergebruiken. Minimaal 50% van ingekochte materialen zijn circulair.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 75% van de materialen hergebruiken. Minimaal 75% van ingekochte materialen zijn circulair.
Criteria evenementen-locatie	Bijdragen aan terugbrengen van de hoeveelheid restafval in kg.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Nieuwbouw gebouwen, kantoren: Minimaal 10% circulair gebouwd (hergebruikt of van biobased of gerecycled materiaal).	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 25% van ingekochte materialen zijn circulair ingekocht (hergebruikt of van gerecycled materiaal). Nieuwbouw (gebouwen, kantoren): Minimaal 15% circulair gebouwd. Minimaal 50% van de totale hoeveelheid afval scheiden voor hergebruik of recycling.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 50% van ingekochte materialen zijn circulair. Nieuwbouw (gebouwen, kantoren): Minimaal 20% circulair gebouwd. Minimaal 75% van de totale hoeveelheid materiaal scheiden voor recycling.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 75% van ingekochte materialen zijn circulair. Nieuwbouw (gebouwen, kantoren): Minimaal 25% circulair gebouwd. Minimaal 95% van de totale hoeveelheid materiaal scheiden voor recycling.
Meten		Afvalstromen in kg: - Hoeveelheid materiaal per gescheiden stroom (plastic, papier, gft, glas, etc). - Restafval totaal. - Restafval per bezoeker per dag.	- CO₂e emissies door inkoop materialen, materialen gebruikt door leveranciers en door verwerking van afvalstromen (kg). - Aandeel gerecycled, hergebruikt of gehuurd in inkoop materialen (% kg). - Aandeel (hoogwaardig) gerecyclede afvalstromen (% kg).		
Voorbeeld maatregelen	- Opruimprogramma zwerfafval, ook sigarettenpeuken en tie-wraps, op en rond de locatie. - Gescheiden aanleveren hout, textiel, apparaten, vetten, vapes en giftige stoffen (verf, spuitbussen).	- Stimuleren gebruik herbruikbare drinkflessen door eventteam, crew en leveranciers. - Duidelijk zichtbare bakken inclusief duidelijke signing volgens Rijkswaterstaat (publiekszijde minimaal 2 stromen). - Gescheiden aanleveren van PMD, schoon folie, glas, papier/karton, bedrijfskleding. - Geen single-use producten als ballonnen, streamers, confetti, flyers, flesjes met losse dopjes en promotie-artikelen (sampling). - Duurzaam alternatief voor tie-wraps. Geen PVC (banners), polystyreen of tropisch hardhout. - Geen monoverpakkingen in crew- en bezoekerscatering (sauzen, suiker, zout, boter, jam etc), tenzij van papier.	- Duidelijk herkenbare bakken en signing voor peuken en vapes buiten het gebouw. - Minimaal papier-of drukwerk. - Papier (incl. toiletpapier) met duurzaam keurmerk. - Gescheiden inzamelen GFT (swill). - Donaties materialen aan (lokale) partijen voor hergebruik. - Gebruik van deelplatforms zoals Re-create, Jutplaats. - Circulaire badges, bedrijfskleding, textiel, banners, goodiebags, keycards (voorkeur: niet aanbieden). - Gebruik van modulair of stapelbaar decor en meubels i.p.v. gelijmd of gelast. - Inkoopbeleid op basis van ESG en circulaire principes, zie ook <u>MVI zelfevaluatie tool</u>.	- Gescheiden inzamelen, (naast GFE): sinaasappelschillen (nuance, voorkeur voor lokale dranken) en koffiedik. - Beleid voor vermindering van e-waste (Marktplaats, Repair together, iFixit). - Gezamenlijk plan met belanghebbenden om materiaalgebruik te reduceren, inclusief het verminderen van plastic verpakkingen (ketenaanpak). - Inzet van CO₂e calculator of LCA om keuzes voor materialen te onderbouwen, bijvoorbeeld <u>STiCH</u> of <u>InterMatter</u>.	- Visuele <u>Material Flow Analyse</u> (MFA). - Demonstratie van innovatie rond materiaalgebruik op evenementenlocatie en gedeeld met de sector.

Flora en Fauna

In Nederland hebben we niet alleen te maken met een klimaatcrisis maar ook met een biodiversiteitscrisis. Evenementen kunnen zowel directe maatregelen als indirecte maatregelen nemen die bijdragen aan herstel – of liever verbetering – van de natuurlijke omgeving.

In dit thema leggen we de focus op de directe impact op het buitenterrein van de evenementenlocatie en overige terreinen (waterwegen, parkeerterreinen, toegangswegen etc.). De indirecte impact op de natuur is meegenomen in de verschillende thema's. Bijvoorbeeld de impact van voedselproductie op de flora en fauna is verwerkt binnen het thema eten & drinken.

Basisprincipe: Een flora- en fauna-activiteit (bijvoorbeeld sloop, isolatie of renovatie van gebouwen, het kappen van bomen, verwijderen van struiken en dempen van oppervlaktewater) kan schade toebrengen aan natuur of biodiversiteit. Iemand die dat weet of kan weten, moet zich altijd houden aan de specifieke zorgplicht bij het verrichten van een activiteit (artikel 11.27, Bal). De specifieke zorgplicht geldt bij alle dier- en plantensoorten, dus bij (inter)nationaal beschermde soorten én bij andere soorten.

Het Nederlandse Dashboard Biodiversiteit kent 4 thema's die samen Nederland richting biodiversiteit herstel leiden. Dat zijn: de biodiversiteit aan de betere hand helpen; de natuur beschermen en uitbreiden; het verminderen van de druk op biodiversiteit; en tenslotte het stimuleren van systeemverandering.

© Michael Hodgins, 2025

Wetgeving en normen: ESRS E2 en E4, Regulation on Deforestation-free products (EUDR), Wet Milieubeheer (o.a. 30% beschermd gebied in 2030). Activiteitenbesluit en -regeling. Omgevingswet. Besluit Activiteiten Leefomgeving. Bestemmingsplan / Omgevingsplan. Algemene Plaatselijke Verordening (APV), Lokale criteria zoals Natura2000, huurcontracten recreatiegebieden.

Handhaving Trede 1: Ministerie van LNV, Omgevingsdienst, Provincie.

Flora en Fauna

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator	<u>Omgevingsvergunning</u> bij flora en fauna activiteit in of nabij een Natura2000 gebied, inclusief eisen stikstofemissies. Voorkomen van dierenleed.				
Criteria evenementen-locatie	Algemene zorgplicht: - Beschermen van flora en fauna. - Voorkomen van dierenleed.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Bomen en vegetatie worden beschermd tegen beschadiging, bijvoorbeeld op parkeerplaatsen en aanrijroutes. Bescherming van flora en fauna tegen lichtvervuiling en geluid. Minimaal 1 maatregel voor verbetering van flora en fauna zoals: - Nestkastjes voor vogels. - Vleermuiskasten. - Heggen, houtwallen. - Insectenhôtels, bijenstal. - Verbeteren dier- en insectvriendelijk groen op en rond de locatie. - Plantsoenen. - Groendak, daktuin. - Bouwelementen met geïntegreerde nestvoorziening.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Samenwerking met natuurorganisatie(s) om flora en fauna te verbeteren. Minimaal 2 maatregelen voor verbetering flora en fauna.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Samenwerking met meerdere belanghebbenden om flora en fauna te verbeteren. Minimaal 3 maatregelen voor verbetering flora en fauna zoals de voorbeelden uit Trede 2 of: - Kruidentuin- of moestuin. - Kikkerpoel, minibus, Vlindertuin. - Wilde bloemenwilde. - Ecologisch groenbeheer van het terrein.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 4 maatregelen voor verbetering flora en fauna, zie trede 2 en 4 voor voorbeelden.
Meten	- In geval van een verplichte omgevingsvergunning (bij flora en fauna activiteit): Ecologische quickscan / inspectie door ecoloog / schouw. - Aanvullend onderzoek indien nodig blijkt uit quickscan. - Stikstofdepositie berekening met <u>AERIUS</u>.				
Voorbeeld maatregelen		- Opruimschema rond de locatie. - Geen wespenvangers. - Geen spijkers of andere materialen in bomen. 'Werken rond bomen' poster. - Verantwoorde bloemen voor aankleding (lokaal, biologisch, volgrond of herbruikbaar). - Ecologische schoonmaakmiddelen. - Geen schadelijke oplosmiddelen of lijmen. - Controleer <u>Beschermde SoortenIndicator</u>	Gemorste vloeistoffen op buitenlocatie direct opruimen.	- Bijdrage in of buiten de regio om flora en fauna te verbeteren (financieel of anderszins). - Voorkomen van ontbossing is onderdeel van contracten met leveranciers van het evenement. - Voorbeeld certificering: ISO 14001.	

Water en Sanitatie

Met name het bouwen van een tijdelijke waterinfrastructuur kan veel negatieve impact op het milieu hebben. Daarom is het belangrijk om het gebruik van schoon water te beperken tot noodzakelijke toepassingen en efficiëntie, diversificatie van soorten watergebruik en hergebruik van (grijs) water toe te passen.

Basisprincipe: De 3 belangrijkste principes rond water en sanitatie zijn het zorgen voor voldoende waterbeschikbaarheid, verminderen van het waterverbruik in de hele keten, en het voorkomen van vervuiling van het water. Aspecten rond water en sanitatie zijn o.a. drinkwater (water voor menselijke consumptie, koken, water voor sanitair), niet essentieel watergebruik (watereffecten, stofpreventie, hot tub), afvalwater management, waterkwaliteit lokale omgeving en waterschaarste.

Wetgeving en normen: [ESRS E3](#), [Wet Milieubeheer](#), [Drinkwaterbesluit](#), [Activiteitenbesluit en -regeling](#), [Waterleidingwet](#) / Legionellapreventie, [Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden \(WHVZ\)](#), [Omgevingswet](#), [Bestemmingsplan](#) / [Omgevingsplan](#), [Algemene Plaatselijke Verordening \(APV\)](#), [ISO 46001](#) voor watermanagement, [NEN 1006](#) voor drinkwaterinstallaties, [RIVM - Hygiënerichtlijn voor evenementen](#), [WB 1.4 H \(tijdelijke drinkwaterinstallaties\)](#).

Handhaving Trede 1: Ministerie I&W, Rijkswaterstaat, Provincie.

© Edward Jenner, 2024

Water en Sanitatie

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator	Aandacht voor zuinig omgaan met drinkwater.				
Criteria evenementen-locatie	Algemene verplichting: bijdragen aan verminderen waterverbruik en waterkwaliteit. Voldoende drinkwater beschikbaar bij buitenactiviteiten (hitteprotocol). Geen watervervuiling op en rond de locatie. <u>Legionella beheersplan</u> bij verneveling van water.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Kraanwater beschikbaar aan de bar of uitgiftepunt. Waterbespaarplan. Signage voor waterbesparing bij tappunten.	Alle criteria van vorige trede(n), en: 50% geconsumeerd bruis- en plat water als kraanwater. Geen flesjeswater. 15% lager waterverbruik t.o.v. basisjaar bijvoorbeeld door gebruik uit hernieuwbare bron zoals regenwater. Zelfsluitende kranen toegepast (sluiten na maximaal een paar seconden). Lage druk drinkwater of waterbesparende kranen: max 6 liter per minuut. Douches: max 9 liter per minuut. Toilet/urinoir: max 4 liter per spoelbeurt. Totaal waterverbruik toiletten/urinoirs 15% lager t.o.v. basisjaar.	Alle criteria van vorige trede(n), en: 75% geconsumeerd bruis en plat water als kraanwater. 25% lager waterverbruik t.o.v. basisjaar. Hergebruik grijswater van bijv. spoelwater, afwas-, douchewater of filteren en hergebruik van lokaal oppervlaktewater. Kranen drinkwater: max 5 liter per minuut. Douches: max 9 liter per minuut. Toilet/urinoir: max 3 liter per spoelbeurt. Totaal waterverbruik toiletten/urinoirs 25% lager t.o.v. basisjaar.	Alle criteria van vorige trede(n), en: 100% geconsumeerd bruis en plat water als kraanwater. 50% lager waterverbruik t.o.v. basisjaar. Totaal waterverbruik toiletten/urinoirs 50% lager t.o.v. basisjaar. Toilet/urinoir: max 2 liter per spoelbeurt.
Meten	Aantal incidenten met lozing afvalwater (n).	- Watergebruik drinkwater (liter) - Watergebruik niet-drinkwater (liter).	- CO₂e emissies door watergebruik (kg). - Watergebruik per bezoeker (liter).	- Teruggewonnen nutriënten (kg). - Water op locatie gezuiverd en hergebruikt (liter).	
Voorbeeld maatregelen*	* Er zijn voor dit thema geen voorbeeldmaatregelen voor de organisator, omdat de maatregelen en voorzieningen op dit thema bij de locatie liggen.				

Eten en Drinken

Wat en hoeveel we vandaag de dag consumeren, richt onomkeerbare schade aan de ecosystemen op aarde. Denk aan ontbossing, vervuiling van water en lucht, verlies aan bodemkwaliteit, bedreiging van wilde dieren, planten, biodiversiteit en klimaatverandering. Actie ondernemen kan al met een paar kleine stappen op je menukaart.

Basisprincipe: De grootste reductie in milieu- en klimaatimpact van eten en drinken wordt bereikt door de overstap van dierlijke naar plantaardige ingrediënten (eiwittransitie) en het terugdringen van voedselverspilling. Daarna volgen basisprincipes als lokaal (uit Nederland) geproduceerde, en seizoens- producten, biologisch, biodynamisch of regeneratief geproduceerd. Tot slot zijn de impact op het dierenwelzijn en biodiversiteit, gezonde voeding en sociale aspecten in de waardeketen belangrijke aandachtspunten.

Wetgeving en normen: HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points). Alcoholwet. Warenwet. Tabaks- en rookwarenwet. Europese verordening 1169/2011, voedselinformatie voor consumenten. ISO 22000 voor voedselveiligheid.

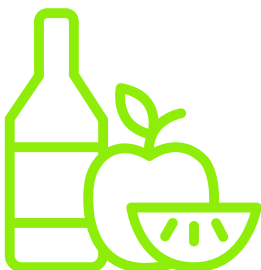
Handhaving Trede 1: Gemeenten (alcohol), NVWA (tabak, hygiëne).

© René Terp

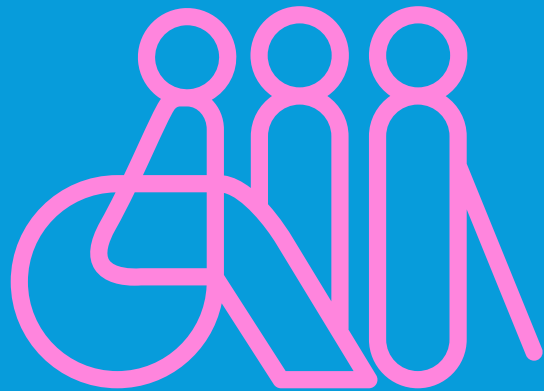
Eten en Drinken

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator	Zie criteria catering.				
Criteria catering	Voldoen aan de alcoholwet, Tabaks- en rookwarenwet. Allergenen informatie beschikbaar voor gasten. Aandacht voor gezondheid in inkoop van eten en drinken. Aandacht voor dierenwelzijn in keten eten en drinken.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Tenminste 1 vega en/of 1 plantaardig gerecht op het menu voor ieder uitgiftepunt. Alleen vis en schaaldieren met een groen label op de <u>Viswijzer</u> worden geserveerd. Minimaal 2 producten of dranken zijn biologisch gecertificeerd. Minimaal 2 dranken zijn Fairtrade (of vergelijkbaar) gecertificeerd. Maatregelen voor het terugdringen van voedselverspilling zijn onderdeel van de afspraken met cateraar(s).	Alle criteria van vorige trede(n), en: 50% plantaardig eten en drinken (geconsumeerd). 100% van het vlees is biologisch gecertificeerd. 100% van de geconsumeerde koffie, thee en chocolade is Fairtrade (of vergelijkbaar zoals Rainforest Alliance) gecertificeerd. Voedselverspilling maximaal 10% (van kg ingekocht). 25% van de inkoopwaarde eten en dranken komt uit Nederland.	Alle criteria van vorige trede(n), en: 75% plantaardig eten en drinken (geconsumeerd). Alle dierlijke producten zijn biologisch gecertificeerd. Alle vis- en schaaldier producten zijn <u>MSC</u> of <u>ASC</u> gecertificeerd. 40% van de inkoopwaarde eten en drinken komt uit Nederland. 10% van de inkoopwaarde eten en drinken wordt bij regeneratieve boeren in NL ingekocht. Voedselverspilling maximaal 6%.	Alle criteria van vorige trede(n), en: 100% plantaardig eten en drinken (geconsumeerd). < 0.25 kg CO₂e p/liter gemiddelde drank. 50% van de inkoopwaarde producten (eten en drinken) is biologisch gecertificeerd. 60% van de inkoopwaarde eten en drinken komt uit Nederland. 20% van de inkoopwaarde eten en drinken wordt bij regeneratieve boeren in NL ingekocht. Voedselverspilling maximaal 3%.
Meten	Lijst kritische controle punten rond voedselveiligheid (n).	- Hoeveelheid eten (kg, liter). - Alcoholhoudende dranken (liter). - Non-alcoholhoudende dranken (liter).	- CO₂e emissies eten & drinken (kg). - CO₂e emissies per bezoeker (kg). - Plantaardig inkoop (% kg/l). - Biologisch gecertificeerd inkoop (% kg/l). - Drinken uit NL inkoop (liter). - Voedselverspilling (kg).	- Biologisch inkoop (% kg/l). - Lokaal inkoop (% kg/l). - Fairtrade inkoop (% kg/l).	
Voorbeeld maatregelen	Toepassen van de <u>schijf for life</u>.	- zie Duurzame tips van het voedingscentrum. - Alle dierlijke producten: tenminste Beter Leven 1 ster. - Inkoop van vegetarische gerechten, plantaardige melk in warme dranken. - Fairtrade koffie & thee. - Geen gerechten met hoge impact zoals rund-, kalfs- of lamsvlees. - Items met lage impact bovenaan het menu, als de standaard optie. - Labels/symbolen op de menukaart (vegan, vega, biologisch, fairtrade of lokaal). - Overgebleven eten doneren voor menselijke consumptie (m.i.v. voedselveiligheid). - No-show fee wordt gehanteerd.	- Alle dierlijke producten: tenminste Beter Leven 2 sterren. - Biologisch brood. - Plantaardige ingrediënten hoofddrol in alle menu opties. - Leren plantaardig koken, bijvoorbeeld met Greendish. 1 gerecht met enkel seizoens ingrediënten volgens seizoenskalender. 1 gerecht vanuit een korte keten (bijv. patat van lokale aardappels). - Lokale, biologische en plantaardige producten extra gepromoot op de menukaart. - Items met lage impact gelijk of goedkoper geprijsd dan alternatief. - Vraag om EKO keurmerk horeca brons.	- Geen verkoop van verpakt (bruis) water. - Alle dierlijke producten: tenminste Beter Leven 3 sterren. - Dierlijke ingrediënten zijn gecertificeerd met het <u>Demeter</u> keurmerk of EKO keurmerk. - Voorkomen van ontbossing is onderdeel van contracten met leveranciers. - Cateraars werken met lokale belanghebbenden. - Cateraars werken met producten van gereedde ingrediënten (Instock Market, De Verspillingsfabriek). - ISO 22000 certificering. - EKO keurmerk horeca zilver. 1 gerecht met enkel gereedde ingrediënten in Nederland geproduceerd.	- Bier is lokaal gebrouwen met Nederlandse geteelde ingrediënten. - Lokale samenwerking met een regeneratieve boerderij voor ingrediënten en kennis. - Samenwerken met een lokaal regeneratief netwerk voor tenminste 50% van alle ingrediënten (< 50 km). - Samenwerken met lokaal initiatief om nieuwe gerechten te maken van overgebleven voedsel voor menselijke consumptie. - Samenwerking met NGO, actiegroep of stichting op het gebied van eten, klimaat, biodiversiteit en/of bodem. - EKO keurmerk horeca goud.

Sociale thema's

Veiligheid en Gezondheid
Diversiteit, Gelijkwaardigheid en Inclusie
Toegankelijkheid

Veiligheid en Gezondheid

Evenementen kunnen zowel positieve als negatieve impact hebben op de gezondheid van bezoekers en organisatie. Denk aan stress, oververmoeidheid en burn-out, maar ook ongezond eten, roken, drugsgebruik, slechte luchtkwaliteit en geluidsoverlast van het omgevingsgeluid.

Basisprincipe: Het doel van het thema Veiligheid en Gezondheid (V&G) is het voorkomen van ongevallen, ziekte en (fysieke, mentale, sociale of financiële) schade. Door middel van een risico-inventarisatie en -evaluatie worden risico's in kaart gebracht en vereiste maatregelen vastgesteld. Een veilige omgeving is belangrijk (machines, constructies etc.) maar het gedrag van mensen is eveneens een belangrijke factor. Een evenementorganisator is verantwoordelijk voor de veiligheid van bezoekers, echter dit is altijd in goede samenspraak met opdrachtgever en locatie.

Een bruikbaar concept is de ijsbergtheorie. Het kleine deel van de ijsberg dat boven water uitsteekt, staat voor het aantal geregistreerde ongevallen. Het grootste deel van de ijsberg dat zich onder water bevindt, vertegenwoordigt het aantal afwijkingen, incidenten, bijna-ongevallen, gevaarlijke situaties en gevaarlijke handelingen. Hoe meer aandacht voor gebeurtenissen onder water hoe kleiner het puntje boven water.

Veiligheid heeft meerdere domeinen zoals arbeidsveiligheid, verkeersveiligheid, constructieve veiligheid, machineveiligheid, brandveiligheid, sociale veiligheid, gezondheid, welzijn en informatieveiligheid (privacy en cyber security). Daarom staat er zoveel in Trede 1.

Wetgeving en normen: [Arbowet](#), [Arbobesluit](#), [Arbeidstijdenwet](#), [Vuurwerkbesluit](#), [Warenwet](#), o.a. CE-markering, [Wet publieke gezondheid](#), [Wet veiligheidsregio's](#), [Algemene Verordening gegevensbescherming \(AVG\)](#), [Beleidsregel geluid Evenementen in de open lucht 2022](#), [Wet particuliere beveiligingsorganisaties en recherchebureaus](#), [RIVM - Hygiënerichtlijn voor evenementen](#), [ESRS S1 en S2](#), [ISO 45001](#) certificering voor veiligheidsmanagement, [ISO 27001](#) en [ISO 27701](#) certificering voor informatieveiligheid, [NPR 8020](#) en [NEN 8020](#) serie, [Veiligheidsladder](#).

Handhaving Trede 1: Nederlandse Arbeidsinspectie (arbeidsveiligheid), NVWA (gezondheid, veiligheid van consumentenproducten), Veiligheidsregio en Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) (publieke veiligheid), Autoriteit Persoonsgegevens (AVG), Omgevingsdienst (overlast), Politie (beveiligingsorganisaties, verkeersveiligheid, publieke veiligheid), Brandweer (brandveiligheid), Inspectiedienst Leefomgeving en Transport (ILT) (vuurwerk en pyro), Agentschap Telecom (drones).

Veiligheid en Gezondheid

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator	Risicoinventarisatie en -evaluatie (RI&E) en plan van aanpak. Basiscontract bij Arbodienst. Veiligheid en Gezondheid (V&G) voorlichting. Preventiemedewerker(s). Bedrijfs hulpverlening (BHV). Noodplan of calamiteitenplan en ontruimingsplan. BHV, EHBO Opleidingen. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's), beveiligingsmiddelen. EHBO middelen. Zorgdragen voor hygiëne van levensmiddelen (HACCP). Voldoen aan RIVM - Hygiëne-richtlijn voor culturele organisaties. Toepassen gehoorconvenant. Mensen vrijwaren van werkdruk en ongewenst gedrag en beleid hiervoor opstellen.	Alle criteria van vorige trede(n), en: V&G beleid voor evenement. Registratie, onderzoek en bespreken van incidenten.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Geluidsplan en rapportage. Risicoanalyse cyber security voor het evenement.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Eventteam en crew op het evenement zijn doordrongen van het belang van veilig en gezond werken. Dit merk je als je dit ter sprake brengt. Programma om te leren van incidenten, meldingen en bijna ongevallen op het evenement.	Alle criteria van vorige trede(n), en: In V&G plannen zijn belanghebbenden vertegenwoordigd.
Criteria evenementen-locatie	Alle criteria voor organisatie gelden ook voor de evenementenlocatie. Extra aandacht voor bereikbaarheid AED, brandveiligheid, crowd control in het calamiteitenplan en security.	Alle criteria van vorige trede(n), en:	Alle criteria van vorige trede(n), en: Meting kwaliteit binnenklimaat (CO ₂ , fijnstof, vocht).	Alle criteria van vorige trede(n), en:	
Meten	- Geluidsniveau (dBA). - Acties uit RI&E afgehandeld (%). - Aantal PAGO's (n) - Aantal keuringen en inspecties (hijsmiddelen, arbeidsmiddelen etc.) (n). - Aantal V&G voorlichtingen / trainingen (n).	- Aantal ongevallen (n). - Aantal dagen ziekteverzuim (n).	- HACCP kritische Controle Punten gecontroleerd (%). - Aantal bijna ongevallen (n).	Aantal V&G audits leveranciers (n).	
Voorbeeld maatregelen	- Safety Culture Ladder Trede 1. - Incidenten worden besproken. - Periodiek Arbeidsgeneeskundig Onderzoek (PAGO). - Vertrouwenspersoon aangesteld en contactgegevens bekend. - Functionaris (of verantwoordelijke) Gegevensbescherming (FG) aangesteld. - In acht houden maximaal geluidsniveau, gemeten over 15 minuten volgens gehoorconvenant.	- Safety Culture Ladder Trede 2. - Verf op waterbasis. (Herbruikbare) oordoppen beschikbaar voor zowel eventteam, crew als publiek. - Aandacht voor alcohol en drugsmisbruik volgens Leidraad Alcohol, Drugs en Tabak op culturele organisaties. - Veiligheidschecklist Aannemers (VCA) opleidingen.	- Safety Culture Ladder Trede 3. - Veilig en onveilig gedrag wordt besproken met eventteam en crew. - Het wordt gestimuleerd om onveilige situaties en bijna ongevallen (onder water) te melden. - Check cyber security. - Regelmatig V&G trainingen voor eventteam en crew. - Regelmatig V&G inspecties door eventteam. - Veiligheidschecklist Aannemers (VCA) als inkoopcriterium voor leveranciers.	- Safety Culture Ladder Trede 4. - ISO 45001 certificering. - ISO 27001 certificering. - Mensen voeren regelmatig een Laatste Minuut Risico Analyse (LMRA) uit. - Intensieve samenwerking met belanghebbenden rond V&G thema's.	Safety Culture Ladder Trede 5.

Diversiteit, Gelijkwaardigheid en Inclusie

Het is belangrijk dat evenementen de brede diversiteit in de samenleving representeren, en dat de stemmen en meningen van alle mensen worden gehoord – juist op de plekken waar belangrijke beslissingen worden gemaakt.

Diversiteit: Diversiteit betekent verscheidenheid en gaat over de mix van verschillen tussen mensen. Dat kunnen zichtbare verschillen zijn zoals leeftijd, sekse, huidskleur en lichamelijke beperking. Maar ook onzichtbare verschillen, zoals seksuele voorkeur, politieke overtuiging, talenten, belastbaarheid, niet zichtbare beperkingen of persoonlijkheid.

Inclusie: Als verschillen tussen mensen er mogen zijn en worden gerespecteerd, dan spreken we van inclusie. Inclusie zegt dus iets over hoe we met diversiteit omgaan. Met gelijkwaardigheid wordt bedoeld het actief streven naar het wegnemen van ongelijkwaardigheid en het creëren van eerlijke kansen voor alle individuen, ongeacht hun zichtbare of onzichtbare verschillen.

Gelijkwaardigheid: Gelijkheidwaardigheid betekent dat je kijkt naar de behoeften van ieder individu, in plaats van een ieder gelijk te behandelen. Je creëert gelijke kansen en een eerlijke werkomgeving, juist door naar de verschillen tussen mensen te kijken.

Social Return On Investment (SROI) is een aanpak om meer werkgelegenheid te creëren voor mensen met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt. Een SROI van 5% betekent dat je 5% van je totale loonsom investeert in maatschappelijke waarde, bijvoorbeeld het in dienst nemen van iemand met een uitkering via de Participatiewet, het inkopen bij een sociale onderneming (PSO gecertificeerd) of het sponsoren van een sociaal project.

Afstand tot de arbeidsmarkt: de mate waarin een individu, om verschillende redenen, moeite kan hebben om werk te vinden of te

behouden. Deze afstand kan verschillende oorzaken hebben, zoals gebrek aan relevante vaardigheden, beperkingen als gevolg van gezondheidsproblemen of handicap, taalbarrières, gebrek aan ervaring, of andere persoonlijke of sociale omstandigheden.

Partnerverlof: Het aanvullend geboorteverlof bedraagt maximaal 5 weken en kan door de partner worden opgenomen tegen een uitkering van 70% van het dagloon, tot een maximum van 70% van het maximumdagloon.

BIPOC: staat voor “Black, Indigenous, and People of Color” oftewel zwarte, inheemse en gekleurde mensen. De term is een alternatief voor termen als gemarginaliseerd of minderheid. De term wordt vooral gebruikt om te verwijzen naar racisme, waar zwarte en inheemse mensen specifiek mee te maken hebben.

Culturele en religieuze vieringen: zijn gebeurtenissen of ceremonies die worden gehouden om de tradities, gebruiken, waarden en identiteit van een bepaalde cultuur of gemeenschap te vieren. Deze vieringen kunnen variëren van religieuze festivals tot seculiere culturele organisaties en kunnen verschillende aspecten omvatten, zoals taal, eten, kleding, muziek, dans, kunst en meer.

Taal: Toevoeging NT1 om ook taal inclusief te zijn. Gesproken versies van beleid om ook voor mensen met een zichtbeperking op de hoogte te kunnen zijn van beleid. Tevens kan er gekeken worden naar gebruik van specifieke kleuren om mensen met kleurenblindheid veilig te kunnen informeren op / tijdens evenementen. De verkeerde tint rood kan zomaar betekenen dat iemand een veiligheidsinstructie mist.

Wetgeving en normen: Verschillende Europese richtlijnen voor bijvoorbeeld rassengelijkheid, gelijke behandeling in arbeid en beroep, gendergelijkheid, Algemene wet gelijke behandeling (AWGB), [ISO 30415](#) certificering.

Handhaving Trede 1: Nederlandse Arbeidsinspectie.

Diversiteit, Gelijkwaardigheid en Inclusie

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator en evenementenlocatie	Zorgdragen voor sociale veiligheid en privacy van medewerkers, leveranciers en bezoekers. Gedragscode: gewenst & ongewenst gedrag voor iedereen die betrokken is bij (de organisatie van) het event. Klachtenprocedure (o.a. een klachtencommissie).	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 2 maatregelen voor eventteam, publiek en/of partners. Programma om DGI te verbeteren. Contactpersoon DGI aangesteld. Aandacht voor gelijke kansen en fair pay, intern maar ook voor freelancers en vrijwilligers inclusief transparantie in beloning.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 3 maatregelen genomen. Programma is leesbaar en begrijpelijk, voor zoveel mogelijk mensen. Inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, <u>SROI 2%</u>.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 4 maatregelen genomen. Sterke visie rond DGI en goed onderbouwd plan van aanpak met bijbehorende acties. DGI is goed ingebed in de organisatie van het evenement, bijvoorbeeld met een <u>ISO 30415</u> certificering. DGI visie, doelstellingen en resultaten zijn openbaar gedeeld. <u>SROI 3%</u>.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Maatregelen rond DGI zijn doorgevoerd in alle aspecten van de locatie en de organisatie. Er is tenminste 1 persoon met een arbeidsbeperking werkzaam in het kernteam volgens de Participatiewet. <u>SROI 5%</u>.
Metten	- Klachten van discriminatie, geweld of grensoverschrijdend gedrag (n). - Score online DGI scans (beleid / werkvloer) (cijfer).	- Loonkloof voor freelance medewerkers, artiesten, sprekers (€). - Werkgelegenheid (FTE). - SROI (%).	Sociodemografische representativiteit (% op etniciteit, gender, leeftijd, beperking): - in team - onder artiesten/sprekers	Aantal DGI audits leveranciers (n).	
Voorbeeld maatregelen	- Telefoonnummer om grensoverschrijdend gedrag te melden is goed zichtbaar op locatie. - Anti-discriminatie en grensoverschrijdend gedrag protocol en beleid. - Gedragscode gedeeld met nieuwe medewerkers. - Kolfruimte, gebedsruimte en/of kinderopvang organiseren - Veiligheid instructie in NT1, ook in luister versie en eventueel in braille / kleurblindheid proof	- Workshop met belanghebbenden DE&I te onderschrijven. - Eventteam- en crew briefing gemaakt waarin bejegening, sociale veiligheid en protocollen voor incidenten staan opgenomen. - Bij het plannen van evenementen en bijeenkomsten wordt rekening gehouden met feestdagen van diverse religies en culturen - Voorlichting en training (on)-gewenst gedrag voor team. - Criteria of voorkeuren opgesteld voor diversiteit van crewleden van toeleveranciers (beveiliging, hostessen, bar personeel etc). - Eerlijk loon en vergoeding beleid. - LHBTQ+ in programmering. - Diversiteit in programmering, afspiegeling van de maatschappij en/of doelgroep - Vermijd stereotype rolverdeling in programmering & eventteam.	- Klachtenprocedure publiekelijk gedeeld. - Er zijn mensen met een beperking werkzaam voor het evenement. - Genderneutrale toiletruimtes. - Team training op onderbewuste vooroordelen, micro-agressies en hoe mensen op problematisch gedrag te wijzen op een respectvolle manier. - Inclusieve communicatie richtlijnen zijn toegevoegd aan handboeken. - Samenwerking met organisaties zoals Refugee Team, Backstage Pass, en EventHands. - Sponsoring van sociale projecten zoals IASP Wereld Pijn Congres, PlantFWD Week.	- Artiesten, sprekers met een beperking uitnodigen. - Voorkeur voor sociale impact producten en diensten van sociale werkplaatsen in inkoopbeleid. - Samenwerking met agencies, productiehuis en labels die DGI hoog in het vaandel hebben staan. - Gast-curator om een doelgroep te vertegenwoordigen in het programma. - Externe DGI commissie of raad om mee te denken met belangrijke beslissingen vanuit verschillende invalshoeken. - Intensieve samenwerking met lokale organisaties die zich inzetten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of leerplek.	

Toegankelijkheid

Een evenement is toegankelijk als iedereen, ook mensen met een beperking, alle informatie tot zich kunnen nemen, gebruik kunnen maken van alle facilitaire voorzieningen, het gebouw toegankelijk is, geen financiële drempels ervaren en zich welkom voelen.

Hieronder verstaan we het naar het toilet gaan, bestellen van eten en drinken, bewegen door de locatie (en bijbehorend terrein), beleven van het programma en meegenomen worden in het calamiteitenplan. De persoon wordt op een inclusieve manier verwelkomd en juist bejegend. Tenminste een aanzienlijk deel van het programma kan worden beleefd met eventuele extra faciliteiten bij voorkeur samen met persoon(en) zonder beperking.

Toegankelijkheid in de breedste zin van het woord is een basisvereiste vanuit het VN-Verdrag, ondertekend door Nederland. Mensen met een beperking moeten volwaardig mee kunnen doen in de samenleving. Het gaat om fysieke, informatieve, digitale, sociale en financiële toegankelijkheid en bereikbaarheid van voorzieningen.

Vormen van zichtbare en onzichtbare beperkingen zijn mensen met een:

1. Fysieke beperking, zoals:
 - niet (volledig) functionerende en/of ontbrekende ledematen of anderszins beperkte mobiliteit, beperkte bewegingsvrijheid
 - chronische mobiliteitsproblemen door bijvoorbeeld reuma, MS of evenwichtsstoornis
 - tijdelijke beperkingen zoals gebroken been of verstuipte enkel
2. Visuele beperking zoals blindheid, slechthoortheid, contrastgevoeligheid, nachtblindheid of kokerzicht
3. Auditieve beperking zoals doofheid, slechthoortheid, hyperacusis (overgevoeligheid voor geluid) of tinnitus
4. Neurodiversiteit zoals ADHD, ADD, ASS, dyslexie, of hoogsensitief

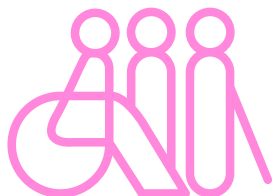
5. Verstandelijke beperking bijvoorbeeld een licht tot matig verstandelijke beperking (LVB) of het Syndroom van Down
6. Chronische aandoeningen zoals de ziekte van Crohn, fibromyalgie, long covid of chronische vermoeidheid. Vaak is er sprake van onzichtbare symptomen en wisselende belastbaarheid
7. Financiële belemmeringen door laag inkomen, schulden of beperkte toegang tot betaalmiddelen. Dit kan invloed hebben op ticketprijs, vervoer of consumptie
8. Psychische kwetsbaarheid zoals depressie
9. Cognitieve beperking zoals Alzheimer, niet aangeboren Hersenletsel (NAH) of epilepsie
10. Taal beperking door anderstaligen, laaggeletterden of mensen met taalontwikkelingsstoornissen

Wetgeving en normen: Bouwbesluit, Gelijke rechten voor mensen met beperking of chronische ziekte, NEN 9210, toegankelijkheid van gebouwen, WCAG 2.2 A en Europese Accessibility Act (AA), digitale toegankelijkheid (voor overheden en in 2025 voor organisaties).

Handhaving Trede 1: Gemeente.

Toegankelijkheid

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator	Zie criteria evenementenlocatie. WCAG 2.1 en 2.2 eisen voor jouw informatie.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Het programma is voor tenminste nog één vorm van beperking toegankelijk. Dit is duidelijk meegenomen in de online communicatie.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Het programma is voor tenminste nog twee vormen van beperking toegankelijk.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Het programma is voor tenminste nog drie vormen van beperking toegankelijk.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Het programma is voor tenminste nog vier vormen van beperking toegankelijk.
Criteria evenementenlocatie	Locatie is toegankelijk voor rolstoelgebruikers (indien niet: i.o.m. organisatie oplossing bieden). Toegankelijkheid en evacuatie van mensen met een beperking meenemen in calamiteitenplan en veiligheidsinformatie. Noodprocedures toegankelijk voor mensen met beperking. Digitale informatie voorziening(en) toegankelijk volgens de WCAG 2.1 AA en 2.2 richtlijnen (websites, apps, nieuwsbrief en social media). Inrichting gebouw volgens NEN9120 en NEN-EN 17210 .	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 2 maatregelen genomen. Toegankelijk voor tenminste nog 1 andere beperking, duidelijk meegenomen in de communicatie. Contactpersoon toegankelijkheid aangewezen. De organisatie is goed bereikbaar voor (aan)vragen en zet zich in om snel te faciliteren. Basismaatregelen voor toegankelijke(re) communicatie, locatie en programma. Toegankelijkheidsinformatie is digitaal toegankelijk, uitgebreid, gespecificeerd en snel vindbaar.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 3 maatregelen genomen. Toegankelijk voor tenminste nog 2 andere beperkingen, duidelijk meegenomen in de communicatie. Toetsing en waarborging van het complete proces van toegankelijkheid door een ervaringsdeskundige of belangenvereniging van de betreffende beperking.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Minimaal 4 maatregelen genomen. Toegankelijk voor tenminste nog 3 andere beperkingen, duidelijk meegenomen in de communicatie. De organisatie neemt persoonlijk contact op bij op maat hulpvragen van mensen met een beperking.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Toegankelijk voor tenminste nog 4 andere beperkingen, duidelijk meegenomen in de communicatie.
Metten	- Digitale informatie voldoet aan WCAG 2.1 AA en 2.2 (%). - Rolstoeltoegankelijkheid.		- Aantal mensen met beperking (n). - Aantal vragen voor gebruik van toegankelijke faciliteiten (n).	Kwalitatief onderzoek naar ervaringen onder bezoekers met beperking (cijfer).	
Voorbeeld maatregelen <i>zie ook volgende pagina met aandachtspunten.</i>	- Kennis opdoen via genoemde bronnen toegankelijkheid, bijvoorbeeld mkbtoegankelijk.nl - Toegankelijkheidsverklaring op basis van toegankelijkheidsonderzoek. - Informatie delen over toegankelijke faciliteiten.	- Informatieve toegankelijkheid. - Uitnodiging en event informatie in begrijpelijke taal (B1 taalniveau), aangevuld met luisterversie of visuele weergave. - Toegankelijkheid meenemen in briefing naar eventteam, crew en leveranciers. - E-mailadres instellen om vragen te stellen over toegankelijkheid. (geen info@ gebruiken ivm AVG). (Ervarings)deskundigen (betaald) inzetten bij toetsing op toegankelijkheid. - Toegankelijkheidsschouw door organisatie met kennis van evenementen en toegankelijkheid. - Kijkplatform voor podium met vrije zichtlijnen. - Normaliseren van beperkingen via content naar buiten toe.	- Faciliteren mensen met hulphond (ruimere plek, waterbak). - Telefoonnummer voor bezoekers met een beperking voor contact op de dag zelf. - Goed herkenbare en toegankelijke gastmedewerkers. - Livestream voor mensen thuis. - Proactief vragen artiesten, sprekers over drempels wegnemen of faciliteren om toegankelijker te zijn voor hen. - Proactief delen van informatie over gebarentolk of andere communicatiemiddelen. - Proactief vragen naar wat een bezoeker met beperking nodig heeft bij aanmelden. - Een (pols)bandje voor mensen die mogelijk ondersteuning of faciliteiten nodig hebben, herkenbaar voor beveiliging, eventteam en crew.	- Samenwerken met een (zorg) organisatie om mensen met een beperking mee te laten werken als vrijwilliger zoals Superkracht, Superhelden. - Positieve en negatieve ervaringen van bezoekers met beperking delen. - Uitvragen bij leveranciers en partners of er mensen met een beperking werkzaam zijn, en of de organisatie drempels kan wegnemen of maatregelen kan nemen. - Actief samenwerken met leveranciers met sociale impact, denk hierbij aan eten, merchandise en services.	

Toegankelijkheid

In de tabel hieronder zijn voorbeeldmaatregelen beschreven per vorm van beperking. Het toepassen is doelgroep en locatie afhankelijk, en daarom geen set van criteria maar dienend ter inspiratie. Onderstaande beperkingen zijn zeker niet de enige vormen van beperkingen. Denk ook aan allergieën, dyslexie, laaggeletterdheid, snel naar het toilet moeten kunnen of het geven van borstvoeding. Het niet faciliteren van mensen met eventuele beperkingen kan een drempel zijn voor bezoekers om je evenement te bezoeken en is belangrijk om mee te nemen in je plan.

Auditieve beperking

- Schrijftolk, gebarentolk.
- Toegang faciliteren voor tolken en behoefte van de tolk vooraf bespreken.
- Speaksee.
- Ringleiding voor slechthorenden.
- Setlist vooraf deelbaar maken.
- Faciliteren aansluiten (eigen) trilvest op audio.
- Inzetten sign dancer.
- Gebied vooraan podium gereserveerd om trillingen van muziek goed te voelen en iemand vanuit de organisatie die dit, wanneer nodig, kan begeleiden tijdens het optreden.
- Aanbieders sensitieve ervaringen via Possiblize.

Verstandelijke beperking

- Prikkelarme ruimte.
- Mogelijkheid om ondersteuner mee te nemen op aanvraag.
- Mogelijkheid om aangepaste fietsen zoals driewielers en bakfietsen dicht bij de entree te parkeren en/of binnen te gebruiken
- (Medische) verzorgingsruimte voor liggende verzorging.
- Aanbieden van een apart tijdblok om het programma op een rustige manier te ervaren.

Chronische lichamelijke aandoening

- (H)erkennen Hidden Disabilities Sunflower Keycord.
- Prikkelarme ruimte.
- Mogelijkheid om ondersteuner gratis of met korting mee te nemen op aanvraag.
- Mogelijkheid om aangepaste fietsen zoals driewielers en bakfietsen dicht bij de entree te parkeren.
- Gekoelde faciliteit voor het bewaren van medicijnen bijvoorbeeld bij een EHBO-post aanbieden.
- Voldoende zitplek voor mensen met een lichamelijke aandoening
- (Medische) verzorgingsruimte voor liggende verzorging.
- Aanbieden van een apart rustig tijdblok om het programma op een rustige manier te ervaren.
- Met beveiliging doornemen hoe medicatie mag worden meegenomen.

Fysieke beperking

- Duidelijke route signalering.
- Rolstoeltoegankelijk toilet met de juiste afmetingen (Let op: er zijn veel toiletten te huur die te klein zijn voor rolstoelgebruikers).
- Entree en buitenterrein met verhard looppad en laag hellende kabelgoten, zie brochure leveranciers met toegankelijke producten.
- Toegangswegen naar de locatie en op het buiten terrein naar faciliteiten en (deel) programma zijn vlak, hard en slipvrij. Hellingen max. 5°.
- Toegangs- en doorgangen min. 1,20 meter breed.
- Ramps inzetten op plekken waar verhogingen zijn hoger dan 2 centimeter, niet te steil, zodat deze ook voor zware elektrische rolstoelen toegankelijk zijn.
- Afstanden online en onsite tussen locaties / podia in meters aangeven inclusief parkeren en (pendel)bushalte en bereikbaarheid en aanrijroute van deze plekken met en zonder rolstoel.
- Mogelijkheid voor mensen om een krukje mee te nemen.
- Mogelijkheid om aangepaste fietsen zoals driewielers en bakfietsen dichtbij de entree te parkeren en/of binnen te gebruiken
- Oplaad mogelijkheid van elektrische rolstoelen.
- Balie's op rolstolvriendelijke hoogte.
- (Medische) verzorgingsruimte voor liggende verzorging.
- Voldoende zitplek voor mensen die niet (lang) kunnen staan of slecht ter been zijn.

Neuro-diversiteit

- (H)erkennen Hidden Disabilities Sunflower Keycord.
- Prikkelarme ruimte.
- Mogelijkheid om ondersteuner mee te nemen op aanvraag.
- Aanbieden van een apart tijdblok om het programma op een rustige manier te ervaren.
- Met beveiliging doornemen hoe en welke medicatie mag worden meegenomen.
- Mogelijkheid om programma met koptelefoon te volgen met mogelijkheid eigen volume te regelen.

Taal

- Check taal op niveau A2 of B1
- Maak ook gebruik van pictogrammen
- Maak een vertaling van belangrijke informatie in meer talen beschikbaar
- Gebruik QR-codes die verwijzen naar vertaalde versies van programma's of instructies.
- Laat belangrijke mededelingen ook visueel zien op schermen of displays.

Financiële beperking

- Korting of wildcards aanbieden.
- Samenwerking belangenvereniging

Visuele beperking

- Mogelijkheid om vooraf presentaties / stukken te ontvangen.
- Kleurcontrast toepassen, bijv. op traptredes, drempels, podiumranden en presentaties.
- Kleurcontrast en gebruik communicatie verbeteren.
- Audiodescriptie.
- ALT-teksten.
- Meet and Feel sprekers, programma en/of decor.
- Mogelijkheid om ondersteuner gratis of met korting mee te nemen op aanvraag.
- Voldoende zitplek voor mensen met een visuele beperking.
- Menukaart online beschikbaar (met voorleesfunctie).
- Menukaart in braille beschikbaar op locatie.
- Georganiseerd vervoer.
- Persoonlijke assistent(ie) op de locatie.
- Plasplaats in de buurt van het evenemententerrein voor de blindengeleide-honden (wat gras, zand- of kiezelstrook is voldoende)
- Signing met grote letters en contrasterende kleuren als indicatie voor slechtziende bezoekers (bijv. zwart, schreefloos en voldoende groot lettertype, op een lichtgele of witte achtergrond).

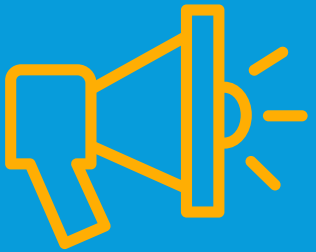
Governance thema's

Mindset en Organisatiecultuur

Strategie en Organisatie

Meten en Rapporteren

Communicatie en Handprint

Mindset en Organisatiecultuur

Een sterke organisatiecultuur die duurzaamheid centraal stelt, stimuleert duurzame keuzes en gedrag. Dit begint bij bewustzijn over duurzaamheid, sociale factoren en beleid, en ontwikkelt zich tot een integrale aanpak met betrokkenheid van alle belanghebbenden. Uiteindelijk wordt het evenement een middel om een duurzamere samenleving te bewerkstelligen.

Basisprincipe: Een sterke organisatiecultuur met focus op duurzaamheid faciliteert en stimuleert duurzame keuzes en duurzaam gedrag. Een sterke organisatiecultuur omvat 3 krachtenvelden:

- Inspirerend en proactief leiderschap, een heldere visie op duurzaamheid, duidelijke taken en verantwoordelijkheden en focus op gedragsbeïnvloeding.
- Betrokkenheid, commitment en eigenaarschap van alle belanghebbenden (te beginnen met de eigen medewerkers).
- Een gestructureerd verander- en beheersprogramma (beleid, projecten, competenties, gedrag, monitoring etc.).

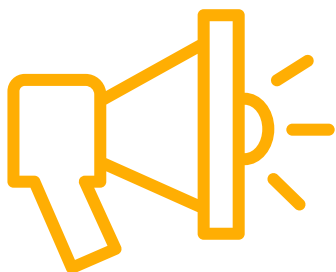
Uitzondering: het thema Mindset en organisatiecultuur is niet cumulatief. Iedere trede geeft een beeld van de mindset en de organisatiecultuur van het evenement.

Op het thema Mindset en Organisatiecultuur zijn geen Wetgeving en normen van toepassing en derhalve is er ook geen Handhaving op dit thema.

Mindset en Organisatiecultuur

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator en evenementenlocatie	Ethisch zakendoen, bijvoorbeeld: • Omkoping voorkomen. • Mensenrechten respecteren. • Belastingmoraal hanteren. • Auteursrechten respecteren. • Sociale veiligheid bieden. Wettelijk verplichte trainingen worden gedaan.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Aandacht in bijeenkomsten eventteam en crew voor duurzaam gedrag en ongewenst gedrag.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Er wordt intern gewerkt om de mindset rond ESG via een aantal thema's te ontwikkelen, door training en het regelmatig bespreken van de ESG thema's. <u>Tevredenheidsonderzoek (MTO)</u> eventteam en crew.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Proactieve en coachende leiderschapsstijl rond ESG. Heldere visie en integrale aanpak rond ESG van het evenement, samen met de waardeketen. Sterk gevoeld eigenaarschap voor ESG bij belanghebbenden. ESG is ingebed in de waarden van het evenement. ESG audit leveranciers.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Uit gesprekken en maatregelen blijkt een sterk ontwikkelde en lerende mindset rond ESG op alle thema's en een inspirerende leiderschapsstijl rond ESG. Het evenement wordt gezien door externe partijen als baanbrekend, vernieuwend en leidend voor een duurzamere samenleving en draagt dat uit (handprint). Deze mindset wordt zeer sterk gevoeld bij en uitgedragen door belanghebbenden.
Meten	• Klachten rond ethiek (n).	• Medewerkertevredenheid (cijfer).	• Aantal ESG audits leveranciers (n).		
Voorbeeld maatregelen		• ESG thema's op agenda MT / Directie. • Eventteam, crew en vrijwilligers ruimen actief op en stimuleren bezoekers daartoe. • Een aantal medewerkers is gepassioneerd en vrijwillig met ecologische en sociale thema's bezig.	• Duurzame keuze voor overnachtingen (bijv. GreenKey hotel). • De samenhang tussen alle ESG thema's wordt goed uitgelegd aan eventteam en crew. • Klokkenluidersregeling. • Rondleidingen, workshops, conferentiebezoek of werkgroep ESG voor eventteam en crew. • Certificering volgens B-corp, Social Enterprise, A Great Place to Work of vergelijkbaar.	• Steunen van goede doelen. • Bewuste keuze van partners en sponsors op basis van ESG beleid en prestaties. • Organisatie oefent invloed uit op ESG bewustzijn van artiesten, bezoekers en leveranciers. • ESG bewust onderdeel van programma. • Voorbeeld certificering: ISO 26001.	• Het evenement loopt voorop als het gaat om innovatie en systeemverandering rond ESG. • Lerende mindset geldt voor de organisatie en haar belanghebbenden maar ook op persoonlijk niveau (persoonlijk leiderschap, zelfreflectie en zelfontwikkeling). • Ecologisch en sociaal verantwoord gedrag van belanghebbenden is de norm. • Inspirerende verhalen.

Strategie en Organisatie

Een duurzaamheidsstrategie vormt de basis van elk evenement, met duidelijke ambities en doelstellingen op alle ESG-thema's. Deze strategie vertaalt zich in concrete projecten, taken, en verantwoordelijkheden binnen de organisatie. Door middel van een helder beleid en actieplan wordt duurzaamheid geïntegreerd in alle aspecten van planning, productie, communicatie, en evaluatie.

Basisprincipe: Een ESG strategie is de basis van de organisatie. Hierin zijn de ambities beschreven, de doelstellingen op alle ESG thema's en de activiteiten die worden opgepakt om de doelstellingen te behalen. Projecten, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden worden in de organisatie uitgezet om de strategie ten uitvoer te brengen.

Wetgeving en normen: ESRS G1, Bestuurdersaansprakelijkheid, ISO 20121 voor evenementenmanagement.

Handhaving Trede 1 (wetgeving): Gemeente

Strategie en Organisatie

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator	Contactpersoon ESG aangesteld.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Coördinator ESG aangesteld. Budget voor ESG aanwezig. Bespreking ESG met leveranciers. ESG wordt meegenomen in de briefing van eventteam en nieuwe medewerkers.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Duurzame strategie. Doelstellingen op ESG thema's geborgd in beleidsplan en actieplan. Taken en verantwoordelijkheden rond ESG zijn helder geformuleerd. ESG is onderdeel van de planning, programmering, productie, communicatie, werkoverleg en evaluaties (alle onderdelen van de Plan-Do-Check-Act cyclus). Aandacht voor ESG in inkoopbeleid. ESG thema's opgenomen in alle contracten. Eventteam heeft basistraining ESG gevolgd.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Professionele strategie rond ESG uitgewerkt voor het evenement samen met belanghebbenden. Belanghebbenden kunnen het ESG beleid uitleggen, taken en verantwoordelijkheden rond ESG zijn bekend. ESG waarden zoals duurzaamheid, fair pay, fair chain, fair share, zijn leidend in inkoopbeleid. Samenwerking op ESG thema's en activiteiten met de waardeketen. Opleidingsprogramma op de meeste thema's team & belanghebbenden.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Strategie en beleid rond ESG is leidend in alle beslissingen, activiteiten en actieplannen. Dit geldt voor alle ketenpartners van het evenement. ESG is onderdeel van de overkoepelende strategie. Intensieve samenwerking met belanghebbenden rond ESG. Streven naar een regeneratief zakelijk event dus netto meer CO ₂ e opgeruimd dan emissies.
Criteria evenementenlocatie	Contactpersoon ESG aangesteld.	Alle criteria hierboven en van vorige trede(n), plus: Onderhoudsplan voor installaties en logboeken. Plan voor regelmatige controle van installaties (goede werking, lekkages etc.).	Alle criteria hierboven en van vorige trede(n).	Alle criteria hierboven en van vorige trede(n).	Alle criteria hierboven en van vorige trede(n).
Metten		Budget ESG (€).	- Aantal medewerkers getraind (n). - ESG opgenomen in contracten (%).		
Voorbeeld maatregelen		- Overzicht van relevante interne en externe belanghebbenden rond duurzame thema's. - Green team onder leiding van de coördinator ESG.	- ESG debriefing na het evenement met belanghebbenden. - Ethisch partners werven (met oog voor ESG beleid en reputatie van de partner). - Lid van branchevereniging of bond. - Actieplan ESG of integraal handboek voor eventteam en crew. - Incentives voor duurzame leveranciers (kortingen, voorkeursbehandeling, awards, samenwerking, extra's). - Bedrijfskleding en merchandise certificeringen: - Fairtrade, GOTS, WRC etc.	- SHIFT opleidingen. - Coaches of ecoteam in en rond de locatie die actief sturen op duurzaam gedrag van bezoekers, leveranciers en artiesten, sprekers. - Duurzame bank, financiering en pensioenregeling. - Stimulering duurzaam gedrag van artiesten en sprekers (duurzame rider). - Financiële aspecten van alle ESG thema's zijn in kaart gebracht.	- Excellente prestaties op alle ESG thema's als uitgangspunt bij alle samenwerkingen en contracten. - Programma voor opruimen, schoonmaken, audits, inspecties en coaches samen met belanghebbenden. - Opleidingsprogramma op alle thema's voor belanghebbenden. - Zeer goede financiële planning van alle ESG thema's, van bijna belanghebbenden.

Meten en Rapporteren

Impactmeting en rapportage zijn cruciaal voor het inzichtelijk maken van de duurzaamheidsprestaties van een evenement. Door het meten van CO₂eq emissies en andere relevante indicatoren kunnen bedrijven niet alleen voldoen aan wettelijke verplichtingen, maar ook gericht werken aan verbetering en innovatie.

Basisprincipe: Als onderdeel van de Europese Green Deal moeten bedrijven aantoonbaar aan de slag om duurzamer te worden. Om greenwashing te voorkomen zullen bedrijven ook worden verplicht om te rapporteren over hun acties en de impact daarvan. Los van de wettelijke verplichtingen geeft een impactmeting inzicht in de daadwerkelijke impact op natuur, milieu, klimaat en maatschappij. Impact kan zowel negatief zijn (footprint) als positief (handprint). Op basis van goed onderbouwde data kun je goede doelstellingen ontwikkelen en deze ook monitoren.

Een impactmeting kun je doen met behulp van DLZE, eventueel in combinatie met een CO₂e calculatietool. Een impactmeting kun je per afzonderlijk evenement doen, maar je kunt ook een impactmeting over al je evenementen in een jaar doen en daarover rapporteren. In het laatste geval kun je ook de impact van je eigen organisatie meten en meenemen in de rapportage.

Om goed te kunnen vergelijken kun je indicatoren normaliseren. Dit betekent dat je de impact per bezoeker rapporteert (impact over een jaar / bezoekers over een jaar).

Onderdeel van dit thema is ook het berekenen en compenseren van CO₂e emissies over alle ecologische thema's heen. Dat kan via gecertificeerde projecten maar dat hoeft niet per se. Let op: compenseren mag alleen voor onvermijdbare emissies. Compenseren is een laatste redmiddel, als je alles hebt gedaan om CO₂e emissies te verlagen. De CO₂e prijs in de criteria is gebaseerd op de Europese ETS prijs. Houd deze prijs aan om je compensatiebudget te bepalen. De prijs om een ton CO₂e te compenseren via een commerciële partij ligt vaak lager.

Wetgeving en normen: CSRD rapportage vanaf 250 medewerkers of 50 miljoen omzet. Wetsvoorstel Duurzaam en Verantwoord Internationaal ondernemen (IMVO), ESRS E1, ISO 14064 certificering voor het meten van de ecologische footprint, ISO 26001 voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Handhaving Trede 1: Kamer van Koophandel en accountant (CSRD).

Meten en Rapporteren

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria organisator en evenementen- locatie	De gerapporteerde resultaten zijn ten opzichte van het basisjaar dat jij zelf kiest.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Overzicht gemaakt van relevante ESG thema's. Rapporteren doelstellingen en indicatoren op de relevante duurzame thema's (mag intern document zijn). Data op deze indicatoren worden eens per jaar bijgewerkt. De data worden gebruikt om doelstellingen te formuleren.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Rapporteren behaalde ESG resultaten in vergelijking tot de doelstellingen (ESG jaarverslag) naar belanghebbenden. ESG Indicatoren worden vaker dan eens per jaar bijgewerkt en besproken. CO ₂ e compensatie van alle emissies door evenementenlocatie (bereken je budget door tenminste € 50 per ton CO ₂ e te rekenen).	Alle criteria van vorige trede(n), en: CO ₂ e compensatie voor (onvermijdbare) emissies, ook van leveranciers, artiesten, sprekers (bereken je budget door tenminste € 75 per ton CO ₂ e te rekenen). Alle meetgegevens gevalideerd (intern of extern). ESG rapportage event publiekelijk beschikbaar. Aanbieden mogelijkheid om CO ₂ e te compenseren voor bezoekersreizen.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Evenement is koploper in de sector, innovaties gedeeld met de sector. CO ₂ e compensatie voor (onvermijdbare) emissies, ook van bezoekers reizen (bereken je budget door tenminste € 100 per ton CO ₂ e te rekenen).
Certificering evenementen- locatie	Voorbeeld certificeringen: • CO ₂ prestatieladder niveau 1. • MVO prestatieladder niveau 1.	Voorbeeld certificeringen: • CO ₂ prestatieladder niveau 1. • MVO prestatieladder niveau 2. Gebouw certificeringen: • BREEAM good. • LEED, DGNB of WELL.	Voorbeeld certificeringen: • CO ₂ prestatieladder niveau 1. • MVO prestatieladder niveau 3. • Greenkey brons. Gebouw certificeringen: • BREEAM Very good. • NIBE klasse 3. • LEED, DGNB of WELL.	Voorbeeld certificeringen: • ISO 14064 certificering. • ISO 26001 certificering. • ISO 20400 certificering. • ISO 20121 certificering. • CO ₂ prestatieladder niveau 2. • MVO prestatieladder niveau 4. • Greenkey zilver. Gebouw certificeringen: • BREEAM excellent. • NIBE klasse 2.	Voorbeeld certificeringen: • CO ₂ prestatieladder niveau 3. • MVO prestatieladder niveau 5. • Greenkey Goud. Gebouw certificeringen: • BREEAM outstanding. • NIBE klasse 1.
Meten		• Aantal doelstellingen op de thema's (n).	• Impactmeting op alle ESG thema's (ja/nee). • Aantal indicatoren op de thema's (n). • Totale CO ₂ e emissies (kg). • Compensatie van CO ₂ e emissies (kg).	• Aantal ESG rapportage audits leveranciers (n).	• Monitoring van alle indicatoren en surveys. • Evaluatie van de indicatoren.
Voorbeeld maatregelen			• CO ₂ calculatietool o.b.v. erkende CO ₂ e emissie factoren. Bijvoorbeeld: • My Impact Tool (SDG breed) • Milieubarometer (E breed). • Go-Zero (evenementen). • ISIT (ICT/digitaal) • Website Carbon (websites). • Rubbish Portal, Inter Matter (materialen). • Compensatie niet vermijdbare CO ₂ uitstoot bijv. TreesforAll, Justdiggitt, ClimateGIG, Oncra.	• Dashboard ESG inzichtelijk voor publiek. • Interne CO ₂ e prijs voor CO ₂ e compensatie-, natuur- of sociale projecten. • Solidarity tax bovenop ticketprijs.	• Aansprekend dashboard ESG leidend voor belanghebbenden. • CO ₂ e compensatie van alle historische emissies. (tenminste € 100 per ton CO ₂ e).

Communicatie en Handprint

Effectieve marketing en communicatie zijn essentieel voor het creëren van bewustzijn en betrokkenheid bij duurzaamheidsinitiatieven. Door transparante communicatie over ESG-thema's naar zowel interne als externe belanghebbenden, kunnen evenementen niet alleen informeren, maar ook inspireren en activeren tot duurzame gedragsverandering. Het delen van doelstellingen en resultaten draagt bij aan het opbouwen van vertrouwen en ambities.

Basisprincipe: Communicatie vormt de schakel tussen duurzame strategie en rapportage (de systeemwereld) en anderzijds het gedrag van belanghebbenden in en rond jouw organisatie. Communicatie kan worden ingezet, om te informeren, te inspireren, te instrueren, gedrag te beïnvloeden, te betrekken of bewust te maken. Communicatie is een belangrijk onderdeel van de handprint van jouw organisatie. Waar footprint jouw negatieve impact op ecologische en sociale thema's beschrijft, is je handprint je positieve impact op de thema's. Een evenement met een sterke handprint draagt bij aan positieve maatschappelijke verandering.

Wetgeving en normen: Wetsvoorstel Duurzaam en Verantwoord Internationaal Ondernemen (IMVO), ESRS E1, Europese Green Claims Directive (GCD).

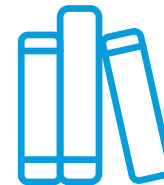
Handhaving Trede 1: Autoriteit Consument en Markt (ACM).

Communicatie en Handprint

	Trede 1 wet- en regelgeving	Trede 2 basis	Trede 3 gevorderd	Trede 4 ambitieuw	Trede 5 grensverleggend
Criteria <i>organisator en evenementenlocatie</i>	Interne en externe communicatie van acties die nodig zijn om te voldoen aan wet- en regelgeving.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Aandacht voor ESG doelstellingen en impact op eigen online kanalen. Aandacht voor ESG in gesprekken met Eventteam, crew en leveranciers, focus op V&G en ongewenst gedrag. Aandacht voor inclusief taalgebruik en juiste woorden.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Zichtbare communicatie rond duurzame thema's naar buiten toe. Delen van goede praktijken en innovaties met peers, leveranciers etc. Communicatieplan ESG voor interne en externe communicatie. Campagne voor ESG bewustzijn eventteam, crew, artiesten, sprekers en leveranciers. Doelstellingen en resultaten gecommuniceerd naar interne en externe belanghebbenden.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Campagne voor ESG bewustzijn publiek.	Alle criteria van vorige trede(n), en: Organisatie neemt leidende rol in maatschappelijk debat rond ESG thema's. Delen van mislukkingen en leerpunten in de sector.
Meten		Aantal communicatiemomenten (wat, waar, wie, hoe) en bereik onder de doelgroep (n).	- Perceptie ESG onder belanghebbenden (cijfer). - Positieve impact (handprint) kwalitatief gemeten.	Positieve impact (handprint) kwantitatief gemeten.	
Voorbeeld maatregelen		- ESG thema's zijn onderdeel van een Communicatieplan. - Communicatie over samenwerking met NGO's, sociale ondernemingen, etc.	- Onderzoek perceptie van ESG van het zakelijk evenement onder bezoekers, eventteam, crew, leveranciers. - Campagne ESG met speciale focus op bijvoorbeeld Storytelling.	- Gebruik van bijvoorbeeld taaltips in WordsMatter of Waarden voor een nieuwe taai. - Alle geleerde lessen en innovaties gedeeld met belanghebbenden via branchevereniging of sectorplatform. - Communicatieprogramma rond ESG naar belanghebbenden, inclusief bewustzijns campagne naar bezoekers. - Handprint <u>gekwantificeerd</u>.	- Inspirerend verhaal delen over duurzaam thema (online, workshop, talk, film). - Bewustzijns campagne fossielvrij transport en reizen ook voor bezoekers. - Publieksonderzoek uitvoeren over kennis over de impact van duurzame maatregelen en acties.

Naast de bronnen, wetgeving en normen, die per thema en in de treden genoemd worden, zijn tal van websites, certificatieschema's, onderzoeken, codes en andere relevante documenten gebruikt, zoals:

- [B Corp Standards](#)
- [BREEAM-NL In-Use](#)
- [Circulair Inkopen in 8 Stappen](#)
- [Climate Emergency and Sustainability Plan](#)
- [CO₂-prestatieladder](#)
- [Code Diversiteit & Inclusie](#)
- [Convenant Lokale & Duurzame Voedselketens](#)
- [Convenant Preventie Gehoorschade Versterkte Muziek](#)
- [Creative Climate Tools](#)
- [Culture, Climate and Environmental Responsibility 2023-24](#)
- [De Groene Menukaart](#)
- [De kracht van dove en slechthorende bezoekers](#)
- [Digitale Etiquette](#)
- [Diversity & Inclusion Toolset](#)
- [Evenementen als Leercycli](#)
- [Fair Practice Code](#)
- [Genoeg Gewaste](#)
- [Green Deal Circular Festivals Model & Monitor](#)
- [Greendish Menukaart](#)
- [Green Events Kennisbank](#)
- [Greening of the Creative Europe Program](#)
- [Green Key](#)
- [GROENN Kennisbank](#)
- [ICCA Ranking 2023](#)
- [Inspyrium – MVO-jaarverslag](#)
- [Kansrijke transitie: Strategie en Aanpak 2024-2027](#)
- [Klimaatplein + Klimaatplein CO₂-calculator](#)
- [Milieubarometer](#)
- [MVI-zelfevaluatie tool](#)
- [MVO-prestatieladder](#)
- [Nordic Green Roadmap for Cultural Institutions](#)
- [Op weg naar klimaatneutraal toerisme Twopager](#)
- [Op weg naar klimaatneutraal toerisme Koersdocument](#)

- [Perspectief Bestemming Nederland 2030](#)
- [Platform Klimaat en Erfgoed](#)
- [Platform acct – Permanente Professionele Ontwikkeling](#)
- [Praatplaat Green IT – Netwerk Digitaal Erfgoed 4.0](#)
- [Rapportage Monitor Verduurzaming Monumenten \(2023\)](#)
- [Routekaart Verduurzaming Monumenten](#)
- [Routekaart Verduurzaming Rijksvastgoed](#)
- [Safety Culture Ladder](#)
- [Theatre Green Book](#)
- [The Future of Exhibitions](#)
- [Tools voor Digitale Transformatie](#)
- [Uitvoeringsagenda Klimaat & Energie](#)
- [Verbeterde Routekaart voor Toegankelijke Festivals](#)
- [Verkenning ecologische voetafdruk culturele sector](#)
- [Waarden voor een Nieuwe Taal](#)
- [Website Carbon Calculator](#)
- [WTTC Net Zero Roadmap](#)
- [Zakelijk ontmoeten in Nederland \(2024\)](#)
- [Zelfscan Duurzaam Monument](#)
- [Zero Waste Expeditie Cultuur op Koers](#)

